

Prameny k dějinám studené války UHV/D0029

Vyučující: PhDr. Lucie Gilarová

Luc.Gilarova@gmail.com

Požadavky

- **Povinná účast**, 1x absence, 2x= potvrzení od lékaře
- Aktivita na semináři, diskuse
- **Vypracování referátu na dané téma** – prezentace v PowerPointu, cca 15 min
- Příprava na hodiny
- **Vypracování seminární práce**: min. 12 normostran (1 NS = 1800 znaků)
 - bibliografie
 - zahrnout dobové prameny: tisk, rozhlas, filmy...
 - řádná citace použitých pramenů a literatury
- **Závěrečný test** z probraného učiva

Citace - citační úzus

- řídit se pokyny pro autory příspěvků do časopisu
- např. *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis*
- podle bakalářské práce

1. Studená válka

- „od Jalty k Maltě“
- 2/1945 – 8. 12. 1991 ?

Co je to STUDENÁ VÁLKA ?

- nevojenský konflikt
- totální konflikt
- zpočátku konflikt o Evropu, pak ale globální
- ideologická válka
- demokratické státy x komunistické
- několik velkých vyhrocení – např. Karibská krize
- lokální konflikty – Korejská válka, Vietnam

CHARAKTERISTIKA

- konflikt mezi západem a východem – americkou a sovětskou sférou vlivu
- konflikt vyvolaný důsledky druhé světové války
- odlišnost demokracie a totality
- závody ve zbrojení – SSSR nakonec tzv. „uzbrojen“
- soupeření také na poli sportovním, v oblasti vědy (např. vesmír), účast na lokálních konfliktech
- vojenská uskupení – Varšavská smlouva a NATO

PERIODIZACE

začátek?

Jalta 1945? (4. – 11. 2. 1945)

Fulton 1946? (5. 3. 1946)

Trumanova doktrína (12. 3. 1947)

JALTSKÁ KONFERENCE (4. – 11. 2. 1945)

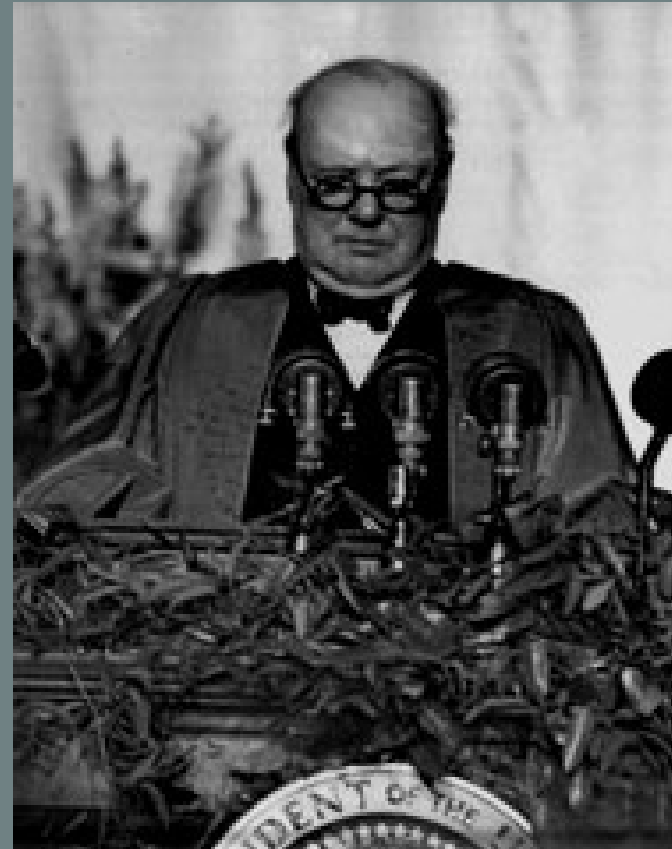
- setkání vůdců „Velké trojky“ (Roosevelt, Churchill, Stalin) na konferenci v Jaltě v únoru 1945
- poválečné uspořádání a de facto se vymezovaly sféry vlivu

CHURCHILLŮV PROJEV ve FULTONU

5. 3. 1946

- Slavný projev pronesený na půdě Westminsterské koleje v americkém Fultonu, ve státě Missouri, USA u příležitosti udělení čestného doktorátu
- Za přítomnosti prezidenta Trumana W. Churchill výstižně charakterizoval situaci v Evropě
- Projev výstižnou analýzou situace v sověty kontrolovaném prostoru

TRUMANOVA DOKTRÍNA

- **Projev prezidenta USA H. S. Trumana v Kongresu, tzv. Trumanova doktrína (12. 3. 1947)**
- zahraničně politický program H. Trumana, vyhlášený v americkém Kongresu 14. 3. 1947
- Realizovala **strategii zadržování komunismu**, její součástí byl Marshallův plán i založení NATO (4. dubna 1949)
- připravenost podpořit nekomunistické síly v Řecku a Turecku a zrodila se takzvaná doktrína „zadržování“ komunismu
- odhodlání Spojených států nedopustit další rozpínání sovětského totalitarismu = vyhlášením studené války Sovětskému svazu

konec?

MALTA

2. – 3. 12. 1989

- Setkání Bushe s Gorbačovem sice společně na Maltě studenou válku pohřbili
- systém sovětských satelitů se sice pozvolna rozpadal, samotný Sovětský svaz však držel pohromadě

ZNOVUSJEDNOCENÍ NĚMECKA

1990

- připojení Německé demokratické republiky včetně Východního Berlína ke Spolkové republice Německo, završený 3. října 1990
- sjednocení za všeobecného souhlasu Němců s požehnáním velmocí v roce 1990 považované za překonání studené války

ROZPAD SSSR 1991

- **8. prosince 1991** v Bělorusku podepsány tzv. bělovežské smlouvy, de facto rozpad SSSR (a vznik tzv. Společenství nezávislých států)
 - *„My, prezidenti Běloruska, Ruské federace a Ukrajiny konstatujeme, že Svaz sovětských socialistických republik jako subjekt mezinárodního práva a geopolitické reality končí svou existenci.“*
- Svaz sovětských socialistických republik zanikl dne **26. prosince 1991** deklarací č. 142-H Nejvyššího sovětu Sovětského svazu, oficiálně uznal rozpuštění Sovětského svazu jako státu a subjektu mezinárodního práva.
- Deklarace uznala nezávislost dvanácti svazových republik a vytvořila Společenství nezávislých států. Předchozího dne, 25. prosince 1991, Michail Gorbačov rezignoval na post prezidenta Sovětského svazu, čímž tato funkce zanikla. Rozpad SSSR znamenal konec studené války.

2. FULTON 1946

W. Churchill: Projev ve Fultonu a jeho ohlas v českém
dobovém tisku

Projev Winstona Churchilla

(5. 3. 1946)

- *„...Od Štětína na Baltu až po Terst na Jadranu byla napříč celým kontinentem spuštěna železná opona. Za touto linií leží všechna hlavní města starých států střední a východní Evropy. Varšava, Berlín, Praha, Vídeň, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie, všechna tato proslulá města i s obyvatelstvem jejich zemí se ocitla v oblasti, kterou musím nazvat sovětskou sférou a všechna jsou vystavena nejen té či oné formě sovětského vlivu, ale i vysoké a v mnoha případech rostoucí míře ovládnání z Moskvy...*
- *Komunistické strany, které byly v těchto zemích velice malé, získaly postavení a moc zdaleka přesahující počet jejich členů a ze všech sil se snaží prosadit totalitní vládu. Téměř ve všech případech byl nastolen policejní stát a prozatím nikde, s výjimkou Československa, neexistuje skutečná demokracie...“.*

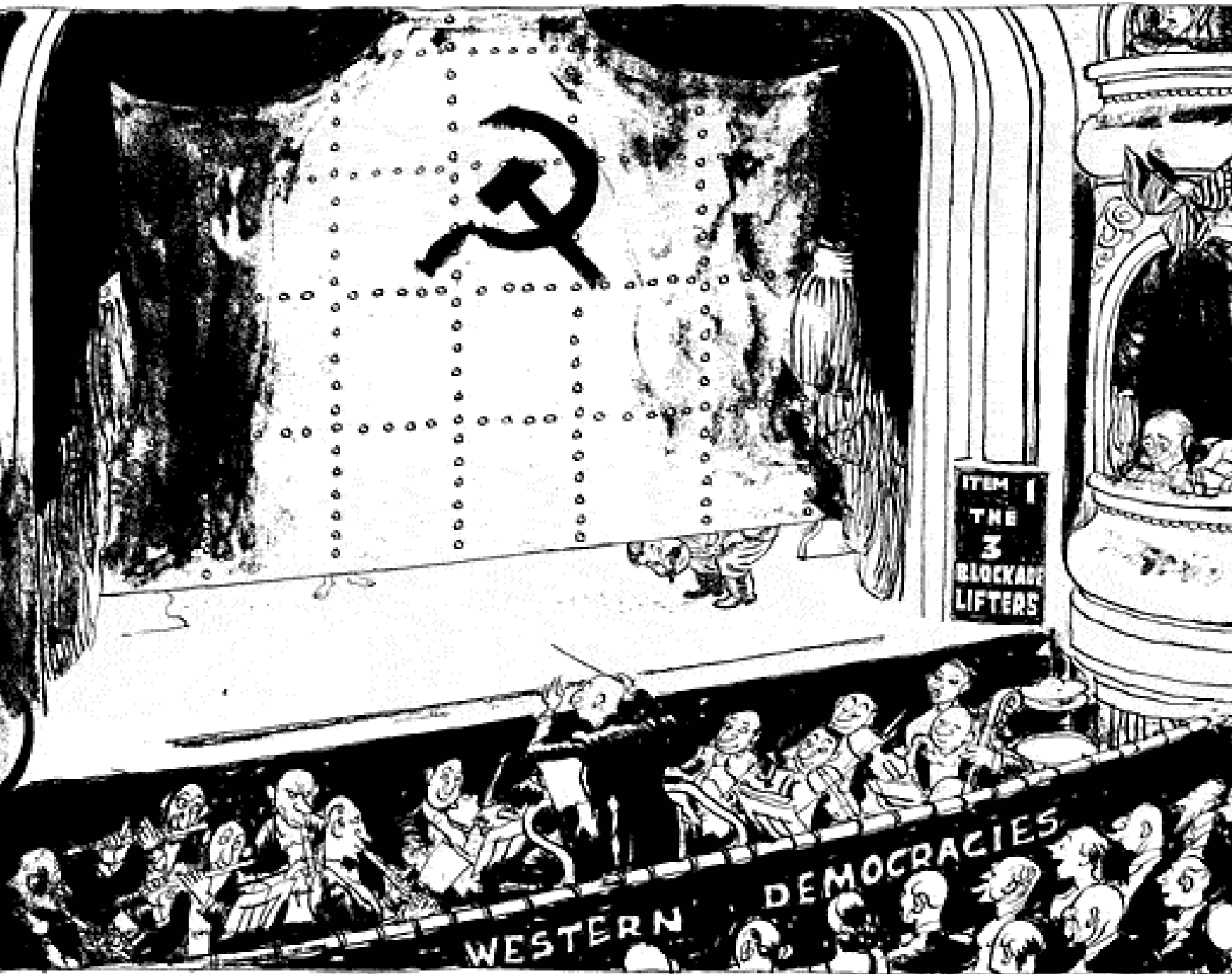

*Stín padl na dějiště ještě nedávno osvětlené
spojeneckým vítězstvím. Nikdo neví, co sovětské
Rusko a jeho komunistická mezinárodní organizace
zamýšlejí udělat v bezprostřední budoucnosti a jaké
jsou hranice, jestliže vůbec takové existují, jejich
expansionistických tendencí
a snah o získávání nových přívrženců...*

*Na druhé straně si nechci připustit myšlenku, že nová
válka je nevyhnutelná, nebo lépe řečeno, že se k nové
válce schyluje. Hovořím o tom nyní proto, jelikož jsem
přesvědčen, že naše štěstí leží v našich vlastních
rukou a že my jsme s to zachránit budoucnost.*

*Na základě toho, co jsem viděl u našich ruských
přátel a spojenců během války, jsem přesvědčen, že
neexistuje nic, co obdivují více než sílu a neexistuje
nic, k čemu by měli menší vážnost než je slabost,
zvláště pak vojenská slabost. Proto je naše stará
doktrína rovnováhy sil mylná. Nemůžeme si dovolit se
spoléhat na nevelkou převahu sil vytvářejíce tím
pokušení k měření sil...*

ŽELEZNÁ OPONA

- Proč Churchill použil termín železná opona?
- Jak Churchill vnímá budoucnost Evropy?
- Jaký zaujímá postoj vůči drtivějšímu spojenci - SSSR?
- Hrozil Evropě další válečný konflikt?
- K jakému postoji nabádá?
- Porovnejte vojenské výhody SSSR a USA.

Churchillovo protisovětské vystoupení

V předvěrejší debatě v britské sněmovně vyslovil poslanec nezávislé labouristické strany Me Governu důmněnku, že Churchill chce svým projevem v Americe zabít Sovětský svaz. Zprávy, které mezitím přišly o Churchillově řeči, pronesené ve Westminster College za přítomnosti presidenta Trumana, potvrzují, že labouristický poslanec nebyl daleko od pravdy.

Churchill přimlouval se ve svém projevu za nejužší spolupráci Velké Britannie a Spojených států, kteréžto země mají mít společné vojenské základny, stejné vyzbrojení a dokonce jednou i společné občanství. Vzpomeneme-li na to, že za války nabízel Churchill společné občanství také Francii, zdá se nám, že tímto artiklem Churchill obchoduje, kde se dá. Churchill prohlásil dále, že by bylo nemoudré a chybné, kdyby již teď bylo Spojeným národům svěřeno tajemství atomové pumy a řekl, že by bylo zločinným šlenstvím, kdyby podrobnosti atomového tajemství byly svěřeny tak rozvrácenému a nesjednocenému světu. Také těmito prapodivnými názory, naprosto odporujícími jednomyslnému rozhodnutí organizace Spojených národů, dokázal Churchill, jak jasnozřivý byl ve volbách britský lid, který rozhodl, že tento politik patří minulosti.

Zbytek dvouhodinové řeči zasvětil Churchill v podstatě útokům na Sovětský svaz a evropské komunisty. Churchillovi se především nezamlouvá svobodný Balkán — s výjimkou zotročeného Řecka. Nejzábavnější z celého Churchillova projevu je snad tato věta: »Athény jsou dnes jediným městem na Balkáně, které může svobodně rozhodnout o své budoucnosti.« Zatím

je to ovšem tak, že v Athénách mohou svobodně rozhodnout o své budoucnosti toliko řečtí fašisté, zatím co jinde na Balkáně a ve střední Evropě o jejich budoucnosti rozhodují lidové soudy.

Churchill se nerozpakoval prohlásit, že ve všech zemích kromě Velké Britannie a Spojených států znamenají komunistické strany vzrůstající výzvu a nebezpečí pro křesťanskou civilizaci. Je třeba připomenout, že Churchill nevystupoval před válkou velmi dlouho proti mohutnějšímu fašismu tak rozhodně, ačkoliv právě fašismus byl nebezpečím této civilizace. Komunistické strany jsou ve všech státech nebezpečím právě pro fašisty a reakční štváče, kteří by chtěli znovu rozvrátit Evropu. Jsou nebezpečím pro Franca, kterého Churchill podporoval hospodářskými smlouvami, a proti němuž neřekl ve svém předvěrejším projevu ani slovo.

Svým vystoupením a názory dokázal Churchill, že se s ním nedá více počítat při budování nového míru a přátelské spolupráce mezi národy. Churchill se nadto vystavuje nebezpečí, že pro jeho dnešní politiku budou zapomenuty jeho slavné a nepopíratelné zásluhy v boji proti fašistickým útočníkům.

mg

ohlas v
českém
dobovém tisku

III. vydání

RUDÉ PRÁVO

ÚSTŘEDNÍ ORGÁN KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

Ve čtvrtek 7. března 1946 • Číslo 56 • Cena Kčs 1-50

